

RIIGIKOHUS

Tähtajad kriminaalmenetluses

Riigikohtu praktika ülevaade

Marin Sedman
analüütik

Ingrit Arens
praktikant

Tartu
2021

SISSEJUHATUS	3
1. MENETLUSTÄHTAJAD.....	4
1.1. Tähtaja arvutamine	4
1.1.1. Üldised põhimõtted.....	4
1.1.2. Tähtaja arvutamine lähtudes menetlusdokumendi kättetoimetamisest või -saamisest.	5
1.1.3. Kohtuotsuse tõlke viibimise mõju kaebuse esitamise tähtajale.....	7
1.2. Tähtaja ennistamine	7
1.2.1. Tähtaja ennistamise taotluse lahendamise kohustus.....	7
1.2.2. Menetlejast lähtuv ekslik vaidlustamise kord tähtaja ennistamise alusena.....	8
1.2.3. Kriminaalmenetluse lõpetamisel menetluskulu hüvitamise taotluse esitamise tähtaja ennistamine	9
2. KOHTUEELNE MENETLUS	10
3. APELLATSIOONIMENETLUS	11
3.1. Tähtajad apellatsioonimenetluses	11
3.2. Taotluste esitamise tähtaeg apellatsioonimenetluses	12
4. KASSATSIOONI- JA TEISTMISMENETLUS.....	13
4.1. Kassatsiooni esitamise tähtaeg.....	13
4.2. Kassatsiooni täienduste esitamise tähtaeg	13
4.3. Teistmisavalduse esitamise tähtaeg.....	13
4.4. Teistmisavaldusest loobumine	13
5. MÄÄRUSKAEBEMENETLUS	14
5.1. Määruskaebetähtaeg vahistamismääruse peale kaebamisel	14
5.2. Määruskaebuse tähtaeg hüpoteegi kohaldamise määruse peale.....	15
5.3. Määruskaebuse tähtaeg vara arestimise määruse peale.....	15
6. KRIMINAALMENETLUSE TÄHTAJAD RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖ PUHUL	16
7. RIIGI ÕIGUSABI TASU TAOTLUSE ESITAMISE TÄHTAEG.....	17
8. SÜÜTEOMENETLUSES TEKITATUD KAHJU HÜVITAMINE	18

SISSEJUHATUS

Ülevaate eesmärk on tuua lugejateni süstемne teadmine Riigikohtu kriminaalkolleegiumi lahenditest, mis käsitlevad menetlustähtaegu ja nende kulgemist kriminaalmenetluses, kuna eriti viimasel ajal on kriminaalkolleegium menetlustähtaegadega seotud probleeme põhjalikult analüüsinud. Samuti on uute infotehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtt toonud kaasa vajaduse tõlgendada kriminaalmenetluse seadustikus (KrMS) toodud tähtaegade kulgemist. Ülevaade sisaldab kriminaalkolleegiumi 2014.–2021. aasta praktikat koos varasemate viidetega. Ülevaates kajastatud lahendid on 30.04.2021. a seisuga.

Ülevaates esitatud seisukohtadel ei ole siduvat mõju ja need ei ole käsitatavad Riigikohtu seisukohtadena. Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites.

1. MENETLUSTÄHTAJAD

1.1. Tähtaja arvutamine

1.1.1. Üldised põhimõtted

Kriminaalkolleegium käsitles ülevaate perioodi aluseks olevatel aastatel mitmel korral KrMS §-s 171 sätestatud menetlustähtaja arvutamist.

Esmalt selgitas kolleegium otsuses nr [3-1-1-14-14](#), et tähtaja kulgemise esimeseks päevaks tuleb kuudes arvutatava tähtaja puhul lugeda päev, millest loetakse tähtaja algust.¹ Otsuses nr [3-1-1-14-14](#) ja määruses nr [1-19-8852/13](#) selgitas kriminaalkolleegium KrMS § 171 lg-s 4 toodud „vastav“ tähendust. KrMS § 171 lg 4 sätestab, et kuudes arvutamise korral lõpeb tähtaeg viimase kuu vastaval kuupäeval. Kui tähtaja lõpp langeb kalendrikuule, millel vastav kuupäev puudub, lõpeb tähtaeg selle kuu viimasel päeval. Kolleegium leidis, et "vastav" on KrMS § 171 lg 4 tähenduses tähtaja viimase kuu see kuupäev, mis kannab tähtaja kulgemise esimese päevaga sama numbrit või – juhul kui tähtaja viimases kuus sellise numbriga kuupäeva ei ole – kuu viimane päev.² Kui see kuupäev langeb puhkepäevale, on tähtaja viimaseks päevaks sellele järgnev esimene tööpäev (KrMS § 171 lg 5).³ Määruses nr [3-1-1-23-16](#) leidis kriminaalkolleegium, et nimetatud seisukoht kehtib ka vahistamistähtaja puhul⁴, kuna KrMS § 130 lg 3 esimene lause sätestab kuudes arvutatava tähtaja, tuleb selle lõpu kindlaksmääramisel juhinduda just KrMS § 171 lg-st 4.

Täiendavalt selgitas kriminaalkolleegium määruses nr [3-1-1-23-16](#), et kuudes, päevades arvutatav tähtaeg lõpeb üldjuhul tähtaja viimasel päeval kell 24.00, kuid siiski võib sõltuvalt erinormist olla mõningate kuudes arvutatavate tähtaegade puhul ette nähtud varasem lõpukellaeg. KrMS § 171 lg 2 esimene lause sätestab, et isiku kahtlustatavana kinnipidamise või vahistamise korral arvutatakse tähtaega tema kinnipidamise hetkest.⁵ Kuna KrMS § 130 lg 3 esimene lause sätestab kuudes arvutatava tähtaja, tuleb selle lõpu kindlaksmääramisel juhinduda KrMS § 171 lg-st 4, mis sätestab, et kuudes arvutamise korral lõpeb tähtaeg viimase kuu vastaval kuupäeval. Kui tähtaja lõpp langeb kalendrikuule, millel vastav kuupäev puudub, lõpeb tähtaeg selle kuu viimasel päeval.⁶ Lisaks võib tähtaegade järgimise lihtsustamiseks kõrvale kalduda kalendaarsest arvestusest.⁷ Ehkki kriminaalmenetluse seadustikus ei ole kuudes arvutatava tähtaja lõppemise kellaega otsesõnu sätestatud, leidis kolleegium, et ka kuudes arvutatav tähtaeg lõpeb üldjuhul tähtaja viimasel päeval kell 24.00. Samast põhimõttest tuleks lähtuda ka päevades arvutatavate tähtaegade puhul. Siiski võib mõningate kuudes arvutatavate tähtaegade puhul olla ette nähtud varasem lõpukellaeg, kui see on sätestatud erinormis.⁸

Vahistustähtaja kellaajalist lõppu reguleerib näiteks vangistusseaduse (VangS) § 104 lg 3, mis on KrMS § 171 lg 3 suhtes erinorm.⁹ VangS § 104 lg 3 sätestab, et kui vahistustähtaega ei pikendata, vabastatakse vahistatu vahistustähtaja viimasel päeval hiljemalt kell 12.00. Seega on

¹ Vt RKKKo 30.06.2016, [3-1-1-14-14](#), p 759.

² Vt RKKKo 30.06.2014, [3-1-1-14-14](#), p 756. Vt ka RKKKo 02.12.2014, [3-1-1-79-14](#), p 31.

³ RKKKm 12.06.2020, [1-19-8852/13](#), p 28.

⁴ RKKKm 31.03.2016, [3-1-1-23-16](#), p 34.

⁵ Samas, p 33.

⁶ Samas, p 34.

⁷ Samas, p 35.

⁸ RKKKo 30.06.2014, [3-1-1-14-14](#), p 757.

⁹ RKKKm 31.03.2016, [3-1-1-23-16](#), p 37.

vahistamise lõpp-päev viimasel päeval hiljemalt kell 12.00.¹⁰ KrMS § 130 lg 3 esimese lause, § 171 lg-te 2 ja 4 ning VangS § 104 lg 3 alusel arvestatav vahistamistähtaeg võib kalendaarsest arvestusest kuni 12 tunni võrra kõrvale kalduda. Kui isik peetakse kinni enne kella 12.00, võib seadusest tulenev vahistamistähtaeg kalendaarset tähtaega kuni 12 tunni võrra ületada. Pärast kella 12.00 kinni peetud isikute puhul jääb see aga võrreldes kalendaarse arvestusega kuni 12 tundi lühemaks.¹¹

KrMS § 171 lg 6 sätestab, et kui toimingute teeb uurimisasutus, prokuratuur või kohus, siis lõpeb tähtaeg tööaja lõppedes tema asutuses. Otsuses nr [3-1-1-14-14](#) selgitas kriminaalkolleegium, et KrMS § 171 lg-s 6 toodud tähtaja arvestamine asutuse tööaja lõpuga rakendub menetlustoimingule allutatud isiku kaitseks juhtudel, kui prokuratuur on menetleja rollis ja teeb menetlustoiminguid. Kui apellatsiooni esitades on prokuratuur kohtumenetluse pooleks KrMS § 17 lg 1 tähenduses, siis prokuratuuri apellatsiooni esitamise tähtaja piiramine KrMS § 171 lg 6 alusel tooks kaasa teiste kohtumenetluse poolte põhjendamatu eelistamise, kuna neile selline kellaajaline kitsendus ei kohalduks. Lisaks arvutatakse apellatsiooni esitamise tähtaega päevades, mitte tundides (vt KrMS § 171 lg 3 ja § 319 lg 2).¹²

1.1.2. Tähtaja arvutamine lähtudes menetlusedokumendi kättetoimetamisest või -saamisest.

Määruses nr [3-1-1-11-17](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui kaitsjale edastatakse telefonitsi tellimus kahtlustatavale õigusabi osutamise kohta, siis ei hakka peatunud määruskaebuse esitamise tähtaeg sellest hetkest uuesti kulgema, vaid kaebetähtaeg hakkab uuesti kulgema riigi õigusabi taotluse lahendamise määruse kättetoimetamisega.

Määruskaebemenetluses järgitakse KrMS § 390 lg 1 kohaselt määruskaebuse läbivaatamisel ringkonnakohtus apellatsioonimenetluse sätteid. Arvestades määruskaebemenetluse erisusi, peatub KrMS § 319 lg 5 kohaselt apellatsioonitähtaeg riigi õigusabi taotluse esitamisega ja hakkab uuesti kulgema selle taotluse lahendamise määruse kättetoimetamisest kaitsjale või riigi õigusabi andmisest keeldumisest. Seega ei ole oluline, millal on määrus kaitsjale kättesaadav, vaid tähtis on see, millal määrus kaitsjale kätte toimetati.¹³

Kui kaitsjale esitatakse telefonitsi õigusabi osutamise tellimus, tuleb lähtuda analoogiast e-toimiku süsteemi kaudu kättesaadavaks tehtud kutse kättetoimetatuks lugemise ja lugemise kohta. KrMS § 165 lg 4¹ ls 4 kohaselt loetakse e-toimiku süsteemi kaudu kättesaadavaks tehtud kutse kättetoimetatuks, kui saaja avab selle infosüsteemis või kinnitab infosüsteemis selle vastuvõtmist dokumenti avamata, samuti siis, kui seda teeb muu isik, kellel saaja võimaldab infosüsteemis dokumenti näha.¹⁴

Seega ei ole kaitsja telefoni teel teavitamine samastatav talle riigi õigusabi taotluse lahendamise määruse kättetoimetamisega KrMS § 319 lg 5 tähenduses. Samas möönis kolleegium, et põhimõtteliselt ei ole välistatud riigi õigusabi osutamise määruse kättetoimetamine kaitsjale ka e-toimiku süsteemi väliselt, nt posti teel, elektronkirjaga või muul viisil.¹⁵

¹⁰ Samas, p 38.

¹¹ Samas, p 39.

¹² RKKKo 30.06.2014, [3-1-1-14-14](#), p 678.

¹³ RKKKm 06.04.2017, [3-1-1-11-17](#), p 10.

¹⁴ Samas, p 10.

¹⁵ Samas, p 11.

Määruses nr [3-1-1-8-17](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui kaitsjale on saadetud määrus e-postiga enne seda, kui e-toimiku süsteem loeb määruse kättetoimetatuks, siis hakatakse edasikaebetähtaega arvutama sellest hetkest, kui e-post saadeti.

Üldjuhul hakatakse määruskaebuse esitamise tähtaega arvutama hetkest, mil e-toimiku süsteem loeb määruse kättetoimetatuks ja teavitab kaitsjat määruse edasikaebamise tähtajast. Kui aga enne, kui e-toimiku süsteem loeb määruse kättetoimetatuks, saadetakse kaitsjale määrus ka e-posti teel ja kaitsja vahistamismääruse kättesaamist ei kinnita, on määrus talle siiski nõuetekohaselt kättesaadavaks tehtud juba sellel kuupäeval, kui määrus talle e-postiga saadeti. Sellisel juhul ei ole oluline, millal oli määrus e-toimiku süsteemi kohaselt kaitsjale nähtavaks tehtud ja kätte toimetatud.¹⁶

Kriminaalkolleegium selgitas juurde, et Vabariigi Valitsuse 3. juuli 2008. a määruse nr 111 „E-toimiku süsteemi asutamine ja e-toimiku süsteemi pidamise põhimäärus“ § 14 lg 1 kohaselt on e-toimiku süsteemi kantud andmetel informatiivne tähendus. Sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et vaid seadusega ettenähtud juhtudel on e-toimiku süsteemi kantud andmetel õiguslik tähendus. Kriminaalmenetluse seadustik ei sisalda sätet, mis näeks ette võimaluse lähtuda määruskaebuse esitamise tähtaja arvutamisel üksnes e-toimiku süsteemi kaudu edastatavast edasikaebamise tähtaja teatavakstegemise teatest. Järelikult on sellisel teatel informatiivne tähendus ning kaitsja ei saa sellele kaebetähtaja arvutamisel tugineda. Samas märkis kolleegium, et juhul, kui kaitsjale ei ole muul viisil kui e-toimiku süsteemi kaudu kohtumäärust kättesaadavaks tehtud, võib seaduses sätestatud määruskaebuse esitamise tähtaeg kattuda e-toimiku süsteemi saadetud teates märgitud tähtajaga.¹⁷

Määruses nr [1-19-8852/13](#) pidi kriminaalkolleegium hindama, millal loetakse Riigiprokuratuuri KrMS § 207 alusel tehtud määrus kannatanu esindaja poolt kättesaaduks, selleks, et teha kindlaks, kas on möödunud KrMS § 208 lg-s 1 sätestatud kriminaalmenetluse algatamata jätmise määruse vaidlustamise ühekuuline tähtaeg.

Kolleegium selgitas, et kriminaalmenetluse seadustikus ei sätestata *expressis verbis*, millal loetakse elektronposti teel edastatud menetlusedokument, sealhulgas ka Riigiprokuratuuri KrMS §-s 207 sätestatud korras tehtud määrus kättesaaduks, kuid kättesaamiskinnituse õigusliku tähenduse üle otsustamisel tuleb juhinduda analoogiast elektronposti teel kutse kättetoimetamise korraga.¹⁸ Riigikohus on varasemas praktikas selgitanud, et KrMS § 165 lg 4 kolmandast lausest tulenevalt on kutse kättesaamise kinnitamata jätmisel õiguslik tähendus vaid juhul, kui kutse on saadetud menetleja poolt välja selgitatud elektronposti aadressile.¹⁹ Kui aga kutse saadetakse isiku enda avaldatud e-posti aadressile, eeldatakse selle kättesaamist saatmise päeval.²⁰

Kui Riigiprokuratuuri määrus saadetakse esindaja enda antud e-posti aadressile, siis saab eeldada, et advokaadi avaldatud aadressil on temaga võimalik põhjendamatu viivitusega ühendust saada ja talle vajalikke dokumente edastada. Seega ei arvutata sellises olukorras kaebetähtaja algust määruse kättesaamise kinnitamisest, vaid sellest ajast, kui isik saab kätte määruse koopia (vt KrMS § 208 lg 1).²¹

¹⁶ RKKKm 31.03.2017, [3-1-1-8-17](#), p 11.

¹⁷ Samas, p 12.

¹⁸ RKKKm 12.06.2020, [1-19-8852/13](#), p 25.

¹⁹ Vt viimati nt RKKKm 05.05.2020, [1-19-7121/38](#), p 6.

²⁰ RKKKm 12.06.2020, [1-19-8852/13](#), p 25.

²¹ Samas, p-d 26–27.

Määruses nr [1-20-2341/9](#) selgitas kolleegium, et nimetatud samast põhimõttest tuleb lähtuda ka juhul, kui määrus edastatakse adressaadile e-toimiku süsteemi vahendusel. Kui määrus tehakse isikule e-toimiku süsteemis nähtavaks, saadetakse tema meiliaadressile vastava sisuga teade. Ehkki teatele ei lisata määrust ennast, saab selle e-toimiku süsteemis üldjuhul vähese vaevaga avada. E-toimiku süsteemi vahendusel edastatud dokumendi avamisega kaasnevad liigutused (nt ID-kaardiga autentimine) ei ole niivõrd koormavad, et need saaksid õigustada tähtaja alguse edasilükkamist kuni dokumendi tegeliku avamiseni. KrMS § 208 lg-s 1 sätestatud tähtaja algust tuleb seega arvestada hetkest, mil isikul avaneb võimalus prokuratuuri määrusega tutvuda, sõltumata sellest, kas määrus edastatakse e-posti teel või e-toimiku süsteemi kaudu. Võimalikke asjaolusid, mis takistavad lahendist kohest teada saamist, saab hinnata kaebetähtaja ennistamise otsustamisel.²²

Lisaks selgitas kolleegium, et kuna määruse edastamisel isiku enda poolt avaldatud e-posti aadressile eeldatakse, et tal on juba samal päeval võimalik selle sisust teada saada, siis sellisel juhul algab KrMS § 208 lg-s 1 sätestatud kaebetähtaeg juba samast päevast.²³

1.1.3. Kohtuotsuse tõlke viibimise mõju kaebuse esitamise tähtajale

Otsuses nr [1-15-1452/311](#) hindas kriminaalkolleegium, kuidas mõjutab kohtuotsuse tõlke viibimine kassatsiooni esitamise tähtaega.

Kolleegium selgitas, et kassatsioonimenetluses tuleb kaebetähtaja arvutamisel silmas pidada, kas eesti keelt mittevaldavale süüdistatavale on ringkonnakohtu otsus tõlgitud. Nimelt sätestab KrMS § 10 lg 10, et kui isikule on menetlusdokument sama paragrahvi alusel tõlgitud, siis selle menetlusdokumendi peale kaebamisel arvestatakse kaebetähtaegu tõlgitud dokumendi saamisest arvates. Kuigi ringkonnakohtu otsuse peale ei ole kassatsiooni esitamise õigust mitte vahetult süüdistataval endal, vaid tema advokaadist kaitsjal (KrMS § 344 lg 3 p 2), ei ole ka kassatsioonimenetluses süüdistatav ja kaitsja käsitatavad teineteisest täiesti lahutatud ja absoluutselt eraldiseisvate menetlusosalistena²⁴. Efekttiivse kaitseõiguse teostamiseks peab süüdistataval olema võimalus tutvuda tema suhtes tehtud kohtuotsusega talle arusaadavas keeles.²⁵

KrMS § 10 lg-st 10 ja § 345 lg-st 2 nende koostoimes ei tule aga teha järeldust, et kassatsioonitähtaeg hakkab alati kulgema kohtuotsuse tõlke süüdistatavale kättoimetamisest. See on nii vaid vahistatud (vrd KrMS § 319 lg 3) või juba vabadusekaotuslikku karistust kandva süüdistatava puhul. Vabaduses viibiva süüdistatava korral hakkab kassatsioonitähtaeg aga kulgema päevast, mil süüdistataval oli võimalik ringkonnakohtu otsuse tõlkega tutvuda (näiteks on kohus teinud selle sarnaselt eestikeelse kohtuotsusega avalikult teatavaks või süüdistatavale kättesaadavaks e-toimiku süsteemi või kaitsja vahendusel).²⁶

1.2. Tähtaja ennistamine

1.2.1. Tähtaja ennistamise taotluse lahendamise kohustus

Kriminaalkolleegium selgitas määruses [1-17-7210/11](#), et Riigikohtu pädevusse ei kuulu ringkonnakohtule esitatud ja selles toimuvat menetlust puudutava tähtaja ennistamise taotluse esmakordne lahendamine. Olukorras, kus ringkonnakohtule esitatakse määruskaebuse tähtaja

²² RKKKm 23.10.2019, [1-20-2341/9](#), p 7.

²³ Samas, p 9.

²⁴ Vt *mutatis mutandis* RKKKm 31.03.2017, [3-1-1-8-17](#), p 9.

²⁵ RKKKo 17.06.2019, [1-15-1452/311](#), p 17.

²⁶ Samas, p 18.

ennistamise taotlus, peab ringkonnakohus selle taotluse lahendama määrusega. Vastav põhimõte tuleneb KrMS § 319 lg-st 7 koostoimes § 390 lg-ga 1. Kui ringkonnakohus jätab tähtaja määrusega ennistamata, saab seda määrust omakorda KrMS § 387 lg-s 1 sätestatud üldises määruskaebekorras vaidlustada.²⁷

1.2.2. Menetlejast lähtuv ekslik vaidlustamise kord tähtaja ennistamise alusena

Määruses nr [1-19-5631/41](#) selgitas kriminaalkolleegium, et e-toimiku infosüsteemis sisalduv mittevastav vaidlustamise kord võib olla ennistamise taotluse rahuldamise aluseks, ning lisas, et kuna e-toimiku teate puhul ei ole tegemist takistuse kui faktilise asjaoluga KrMS § 172 lg 3 mõttes, siis hakatakse tähtaja ennistamist lugema pärast seda, kui ringkonnakohus jätab kaebuse läbi vaatamata.

KrMS § 319 lg 7 järgi võib ringkonnakohus apellatsioonitähtaja apellandi taotlusel ennistada, kui ta tunnistab selle möödalastuks mõjuval põhjusel.²⁸

Varem on Riigikohus selgitanud, et kohtuotsuses või -määruses esitatud seadusele mittevastav lahendi vaidlustamise kord ei muuda iseenesest seaduses kirjeldatud kaebekorda ega selle tähtaegu.²⁹ Samas on leitud sedagi, et sellist menetleja eksimust või ebatäpsust kaebekorra selgitamisel tuleb võtta arvesse kaebetähtaja ennistamise otsustamisel.³⁰ Ka e-toimiku teates sisalduv teave edasikaebetähtaja kohta pärineb kohtult. Seetõttu võib ka sellise teate ekslikkuse korral jaatada kaebetähtaja ennistamise alust. Tähtaja ennistamise taotluse rahuldamist ei välista tingimata ka asjaolu, et kaebuse esitas professionaalne jurist ehk advokaat, kui kohtu eksimus ei olnud ilmne ega kohe äratuntav.³¹

KrMS § 172 lg 3 järgi võib kaebetähtaja ennistamise taotluse esitada 14 päeva jooksul alates päevast, mil langes ära kaebetähtaja möödalaskmise tinginud takistus. Üldjuhul peab isik esitama tähtaja ennistamise taotluse koos selle toimingute tegemisega, milleks tähtaja ennistamist taotletakse. Kuna e-toimiku teates märgitud eksliku kaebetähtaja puhul ei ole tegemist takistuse kui faktilise asjaoluga, vaid ebaselgusega õiguslikus olukorras, on põhjendatud aktsepteerida võimalust, et tähtaja ennistamise taotlus esitatakse 14 päeva jooksul pärast seda, kui ringkonnakohus jätab kaebuse läbi vaatamata, võttes seisukoha selle tähtaegsuse kohta.³²

Määruses nr [1-17-4769/22](#) (vt sarnaselt ka määrused nr [1-17-4754/21](#) ja [1-17-4754/16](#)) selgitas kriminaalkolleegium, et kui uurimisasutus loob kahtlustatavale eksliku kujutluse kaebetähtaja kulgemise kohta ning see viga ei ole ilmne, siis on kaitsjal õigus taotleda menetlustähtaja ennistamist ka määruskaebuses ringkonnakohtu läbi vaatamata jätmise määruse peale, sest sel juhul ilmneb kaebetähtaja arvutamise ekslikkus ringkonnakohtu põhjendustest.³³

Kolleegium selgitas, et kui kaitsjal oli põhjust arvata, et kaebetähtaja arvutamisel võib lähtuda määruse koopia kättesaamise ajast ning sellise arvamuse ekslikkus ilmnes alles ringkonnakohtu määruse tegemise järel, siis sellest tulenevalt on kaitsjal õigus taotleda menetlustähtaja ennistamist ka määruskaebuses ringkonnakohtu läbi vaatamata jätmise määruse peale.³⁴

²⁷ Samas, p 9.

²⁸ Mõjuvate põhjuste kohta vt nt RKKKo 01.07.2013, [3-1-2-4-12](#), p 32.

²⁹ RKKKm 15.01.2009, [3-1-1-75-08](#), p 10.

³⁰ RKKKm 20.12.2017, [1-17-7210/11](#), p 9.2.

³¹ RKKKm 23.10.2020, [1-19-5631/41](#), p 13. Vt ka RKKKm 20.12.2017, [1-17-7210/11](#), p 9.2.

³² RKKKm 23.10.2020, [1-19-5631/41](#), p 14. Vt mutatis mutandis RKKKm 20.12.2017, [1-17-7210/11](#), p 9.1.

³³ RKKKm 18.05.2018, [1-17-4769/22](#), p 12.

³⁴ RKKKm 18.05.2018, [1-17-4769/22](#), p 14.

Oluline on rõhutada ka kriminaalkolleegium määruses nr [1-17-7210/11](#) väljendatud, et menetleja eksimust või ebatäpsust kaebekorras selgitamisel tuleb võtta arvesse kaebetähtaja ennistamise otsustamisel, eriti juhtudel, mil tegemist on seaduse muudatuse järel Riigikohtu praktikas käsitlemata menetlusliku küsimusega.³⁵

1.2.3. Kriminaalmenetluse lõpetamisel menetluskulu hüvitamise taotluse esitamise tähtaja ennistamine

Otsuses nr [4-19-1809/48](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui uurimisasutus või prokuratuur lõpetab kriminaalmenetluse selliselt, et menetlusosalisel ei olnud enne seda mõistlikku võimalust menetluskulude hüvitamist taotleda, võib menetluskulude hüvitamise taotluse esitada kohtueelsele menetlejale ka pärast kriminaalmenetluse lõpetamist. Siis tuleb menetlusosalisel analoogia korras juhinduda KrMS §-st 172 ja taotleda menetluskulu hüvitamise taotluse esitamise tähtaja ennistamist. See, kui menetlusosaline ei teadnud ega pidanudki teadma kriminaalmenetluse lõpetamise ja seega ka kriminaalmenetluse kulude hüvitamise taotluse esitamise ajast, on üldjuhul käsitatav KrMS § 172 lg 2 p-s 2 nimetatud mõjuva põhjusena tähtaja ennistamiseks. KrMS § 172 lg 3 kohaselt võib isik ennistamist taotleda 14 päeva jooksul alates päevast, millal menetluskulude hüvitamise taotlemist takistav asjaolu ära langes. Tavaliselt tähendab see seda, et menetluskulude hüvitamise taotlus koos tähtaja ennistamise taotlusega tuleb menetlejale esitada 14 päeva jooksul päevast, mil menetlusosaline sai kriminaalmenetluse lõpetamisest teada või pidi sellest teada saama.³⁶

³⁵ RKKKm 20.12.2017, [1-17-7210/11](#), p 9.2.

³⁶ RKKKo 25.05.2020, [4-19-1809/48](#), p 32.

2. KOHTUEELNE MENETLUS

Määruses nr [3-1-1-35-14](#) selgitas kriminaalkolleegium, et tähtaja pikendamise kirjaliku taotlusena saab käsitada ka kriminaaltoimikuga tutvumise protokolliga kantud kannatanu avaldust, mille saab prokuratuur lahendada ilma sellekohast määrust koostamata ja seejuures ei pea prokuratuur tähtaja pikendamist eraldi põhjendama.

Kolleegium selgitas, et taotluse esitamise üldreeglina tuleb käsitada seda, mis on sätestatud KrMS § 225 lg 1 esimeses lauses, ja taotluse läbivaatamise (rahuldamise või rahuldamata jätmise) üldreeglina KrMS § 225 lg-s 3 sätestatud.³⁷

Taotluse esitamise üldreegli kohaselt võib taotlus olla ka suuline, kui taotluse kirjalikkuse nõue ei tulene otse seaduse sättest (nt KrMS § 225 lg 1 lause 2) või mõttest. Nii tuleneb taotluse kirjalikkuse nõue näiteks KrMS § 126⁴ lg 1 lause 2, § 137 lg 1 või § 137¹ lg 1 mõttest. Suulise taotluse esitamine on põhjendatud protokollitava menetlustoimingu tegemisel, sest siis on võimalik ka suulisele taotlusele anda protokolliga kandmisega tajutav vorm (vt ka KrMS § 152 lg 2). Seega on suulised taotlused aktsepteeritavad ka kriminaaltoimiku tutvustamisel kannatanule ja tsiviilkostjale, sest KrMS § 224 lg 2 ja § 146 järgi peab see toiming olema protokollitud. Samuti ei pea eelnimetatud sätte kohaselt selle tähtaja pikendamist eraldi põhjendama.³⁸

³⁷ RKKKm 30.06.2014, [3-1-1-35-14](#), p 10.

³⁸ Samas, p 11.

3. APELLATSIOONIMENETLUS

3.1. Tähtajad apellatsioonimenetluses

Kriminaalkolleegiumi praktikas on mitmest aspektist lahendatud küsimusi tähtaegadest apellatsioonimenetluses.

Otsuses nr [1-15-4308/56](#) selgitas kriminaalkolleegium, et ka kriminaalmenetlusest kõrvale hoidvale süüdistatavale tuleb saata kohtuotsuse koopia ning kui see saadetakse süüdistatava e-posti aadressile, siis hakkab süüdistatava apellatsiooni esitamise tähtaeg kulgema edastamisele järgnevast päevast.

KrMS § 317 lg 1 kolmanda lause kohaselt tuleb kriminaalmenetluses saata kohtulahendi koopia kohtumenetluse poolele, kes ei võtnud osa kohtuotsuse kuulutamisest. Vahistatud süüdistatavale saadetakse või antakse KrMS § 317 lg 2 alusel kohtuotsuse koopia või väljatrükk viivitamata pärast kohtuotsuse kuulutamist või kohtu kaudu teatavaks tegemist. Eelkirjeldatu laieneb ka olukorrale, kus süüdistatav hoiab kriminaalmenetlusest kõrvale, tehes ise võimatuks enda lahendist teavitamise.³⁹

Seega kui kohus saadab tagaotsitavaks kuulutatud süüdistatavale kooskõlas KrMS § 317 lg 1 kolmanda lausega kohtuotsuse e-posti aadressile, s.o ainsale kohtule teadaolevale kontaktile, mille kaudu võib eeldada kohtuotsuse kättesaamist, siis hakkab süüdistatava apellatsiooniteate esitamise tähtaeg kulgema talle otsuse e-posti teel edastamisele järgnevast päevast.⁴⁰

Määruses nr [1-19-5631/41](#) selgitas kriminaalkolleegium, et KrMS § 319 lg-s 2 toodud apellatsiooni esitamise tähtaeg hakkab jooksva sellest hetkest, kui otsus on avalikult teatavaks tehtud, ega sõltu otsuse kättetoimetamisest.

Otsuse avalikult teatavastegemise all tuleb mõista päeva, mil otsus on pooltele tutvumiseks kättesaadav. See tähendab, et kaebetähtaja kulgema hakkamine ei olene sellest, kas mingid muud asjaolud takistavad poolel otsusega tutvuda.⁴¹ Seega hetkest, mil lahend e-toimiku süsteemis kohtumenetluse pooltele nähtavaks tehakse, saadetakse nende e-posti aadressile vastavasisuline teade ja alates sellest hetkest on pooltel üldjuhul võimalik otsuse sisust teada saada.⁴²

Määruses nr [3-1-1-25-16](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui apellatsioonitähtaja jooksul on esitatud allkirjastamata apellatsioon, kuid apellant allkirjastab selle enne, kui kohus on andnud talle tähtaja puuduste kõrvaldamiseks, või enne, kui puuduste kõrvaldamise tähtaeg on möödunud, ei saa jätta apellatsiooni läbi vaatamata.

Varem on Riigikohus selgitanud, et KrMS § 321 lg 3 sätestab nõude, mille kohaselt peab apellant apellatsiooni allkirjastama ja kuupäevastama. Kui apellatsioon on tähtaegne, kuid sellel puuduvad nimetatud rekvisiidid, kohaldub KrMS § 326 lg 1. Lähtudes nimetatud sättest, tuleb ringkonnakohtul juhul, kui apellatsioon ei vasta KrMS § 321 nõuetele, sealhulgas omakäelise või digitaalse allkirja puudumise korral, jätta apellatsioon määrusega käiguta ja anda tähtaeg puuduste kõrvaldamiseks. Alles siis, kui kohus on andnud apellandile puuduste kõrvaldamiseks tähtaja, kuid apellant ei ole tähtajaks puudusi kõrvaldanud ega põhjendanud nende kõrvaldamata jätmist, saab ringkonnakohus jätta apellatsiooni KrMS § 326 lg 2 p 4 alusel läbi

³⁹ RKKKo 20.11.2019, [1-15-4308/56](#), p-d 14–16.

⁴⁰ Samas, p 18.

⁴¹ RKKKo 01.07.2013, [3-1-2-4-12](#), p 31.

⁴² RKKKm 23.10.2020, [1-19-5631/41](#), p-d 9–10.

vaatamata.⁴³ Seega kui kaitsja esitab allkirjata apellatsiooni kaebetähtaja jooksul ning allkirjastab selle ja saadab uuesti ringkonnakohtule enne kaebuse käiguta jätmise määrust, tuleb kaebust käsitada tähtaegsena.⁴⁴

3.2. Taotluste esitamise tähtaeg apellatsioonimenetluses

Otsuses nr [3-1-1-44-16](#) selgitas kriminaalkolleegium, et suulise menetluse taotlemiseks on ringkonnakohtus sätestatud kindel tähtaeg. Nimelt annab KrMS § 322 lg 4 koostoimes sama paragrahvi lg-ga 3 kohtumenetluse poolele õiguse taotleda suulist menetlust seitsme päeva jooksul alates teate saamisest apellatsiooni esitamise kohta. Juhul, kui kohtumenetluse pool seda ettenähtud tähtaja jooksul ei tee, minetab ta suulise menetluse taotlemise õiguse.⁴⁵ Täiendavalt selgitas kolleegium, et ehkki ringkonnakohus määrab kriminaalasja läbivaatamisel kirjalikus menetluses KrMS § 331 lg 1¹ p 2 kohaselt uue tähtaja, mille jooksul võivad apellatsioonimenetluse pooled esitada kohtule oma kirjalikke seisukohti, samuti taandusi ja muid taotlusi, ei anna see enam õigust taotleda suulist menetlust, kuna võimalus suulise menetluse taotlemiseks on selleks hetkeks minetatud ning kohus on kriminaalasja läbivaatamise viisi juba otsustanud.⁴⁶

Määruses nr [3-1-1-74-14](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui ringkonnakohus vaatab kriminaalasja läbi kirjalikus menetluses, määrates tähtaja, mille jooksul apellatsioonimenetluse pooled võivad kohtule oma seisukohti esitada, ja otsuse avalikult teatavastegemise aja, tuleb ringkonnakohtul tähtaja määramisel lähtuda Riigikohtu varem väljendatud seisukohast, mille kohaselt on kohtu nõupidamistuppa siirdumise ajaga võrdsustatav KrMS § 352 lg 2 teise lause (kehtivas seaduses KrMS § 352 lg 2 p 2) alusel kindlaks määratud tähtaeg. Pärast seda tähtaega esitatud taotlus tuleb üldjuhul jätta läbi vaatamata.⁴⁷ Vastavat põhimõtet peab ringkonnakohus selgelt väljendama ka määruse tekstis, viidates üheselt sellele, et tegemist on ka kõigi taotluste, sh riigi õigusabi tasu taotluse esitamise tähtajaga.⁴⁸

Otsuses nr [1-16-8601/66](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui süüdistatava surmaga seotud uute asjaolude ilmnemisel ei suudeta apellatsioonimenetluses taotluste esitamise tähtaega järgida, tuleb ringkonnakohtul varem määratud tähtaega pikendada.

Apellatsioonimenetluses KrMS § 331 lg 1¹ p 2 alusel antav tähtaeg on ette nähtud materjalidega tutvumiseks, oma seisukoha kujundamiseks ja selle formuleerimiseks. Tavajuhtudel tingib antud tähtaja rikkumine kahtlemata taotluse läbi vaatamata jätmise. Kolleegium selgitas, et tähtaja viimasel päeval süüdistatava surmaga seotud asjaolusid aga ei lahendata tavajuhtumi reeglite kohaselt. Seega kui sedalaadi uute asjaolude ilmnemisel ei suudeta tähtaega järgida, tuleb ringkonnakohtul varem määratud tähtaega pikendada. Sellises olukorras tuleb kaitsjal ilma viivitusega teavitada kohut oma kaitsealuse surmast ja kavatsusest esimesel võimalusel esitada tõend kaitsealuse surma kohta ning menetluskulude hüvitamise taotlus.⁴⁹

⁴³ RKKKm 06.02.2009, [3-1-1-14-09](#), p 6.

⁴⁴ RKKKm 07.03.2016, [3-1-1-25-16](#), p 9.

⁴⁵ RKKKo 06.06.2016, [3-1-1-44-16](#), p 14.

⁴⁶ Samas, p 15.

⁴⁷ RKKKm 01.11.2013, [3-1-1-89-13](#), p 17.

⁴⁸ RKKKm 02.12.2014, [3-1-1-74-14](#), p 11.

⁴⁹ RKKKo 24.04.2018, [1-16-8601/66](#), p 30.

4. KASSATSIOONI- JA TEISTMISMENETLUS

4.1. Kassatsiooni esitamise tähtaeg

Otsuses nr [3-1-1-74-15](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kohtuotsuse avalikustamise aeg on kohtuotsuse tegemise kuupäev, millest hakkab kulgema KrMS § 345 lg-s 2 sätestatud kassatsiooni esitamise tähtaeg.⁵⁰

4.2. Kassatsiooni täienduste esitamise tähtaeg

Otsuses nr [1-16-2411/1118](#) kordas kriminaalkolleegium varasemas praktikas väljendatud seisukohta, et kui ei taotleta kassatsioonitähataja ennistamist, jäävad pärast kassatsioonitähataja lõppu esitatud kassatsiooni täiendused kui mittetähataegsed KrMS § 350 lg 2 p 1 alusel läbi vaatamata.⁵¹

4.3. Teistmisavalduse esitamise tähtaeg

Otsuses nr [3-1-2-3-15](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui isikule on kohtuotsuse täitmisteadete kätte toimetatud, siis alates sellest hetkest peab ta olema teadlik, et tema suhtes kehtib jõustunud süüdimõistev kohtuotsus ja sellest hakkab kulgema KrMS §-s 368 ettenähtud teistmisavalduse esitamise kuuekuuline tähtaeg.⁵²

4.4. Teistmisavaldusest loobumine

Määruses nr [3-1-1-91-15](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui loobutakse osaliselt teistmisavaldusest ja see avaldus esitatakse õigel ajal, tuleb see ka allkirjastada, kui seda pole tehtud, siis kriminaalkolleegiumil puudub seaduslik alus jätta teistmisavaldus määrusega osaliselt läbi vaatamata ja lõpetada kõnealuses osas teistmismenetlus.

KrMS § 372 kohaselt järgitakse teistmismenetluses KrMS §-de 352–360² ja § 363 sätteid, arvestades KrMS 13. peatüki erisusi. Kuna KrMS 13. peatükk ei näe teistmisavaldusest loobumise puhul ette erisusi, tuleb juhinduda kassatsioonimenetlust reguleerivatest normidest. KrMS § 358 lg 1 sätestab, et kassaator võib kassatsioonist osaliselt või täielikult loobuda enne seda, kui Riigikohus lahkub istungisaalist otsust tegema, kirjaliku menetluse puhul aga kuni kassatsioonimenetluse pooltele seisukohtade esitamiseks antud tähtaja möödumiseni. Kui kassatsioonimenetluse poolte seisukohtade avaldus laekub Riigikohtule enne seda tähtaega, kuid avaldusele ei ole lisatud esindatava kirjalikku nõusolekut, ei ole teistmisavaldusest osalisel loobumisel järgitud KrMS § 358 lg 2 nõudeid. Sellises olukorras puudub kriminaalkolleegiumil KrMS § 358 lg-s 4 märgitud seaduslik alus jätta teistmisavaldus määrusega osaliselt läbi vaatamata ja lõpetada kõnealuses osas teistmismenetlus.⁵³

⁵⁰ RKKKo 22.10.2015, [3-1-1-74-15](#), p 13.

⁵¹ RKKKo 08.03.2021, [1-16-2411/1118](#), p 15. Vt ka RKKKo 04.11.2011, [3-1-1-81-11](#), p 15.

⁵² RKKKo 21.10.2015, [3-1-2-3-15](#), p 7.

⁵³ RKKKm 13.11.2015, [3-1-1-91-15](#), p 13.

5. MÄÄRUSKAEBEMENETLUS

5.1. Määruskaebetähtaeg vahistamismääruse peale kaebamisel

Määruses nr [3-1-1-8-17](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kahtlustataval, kelle emakeeleks on teine keel, hakatakse vahistamismääruse peale kaebuse esitamisel korral edasikaebetähtaega arvutama sellest hetkest, kui kahtlustataval on olnud võimalus tutvuda vahistamismääruse tõlke ärakirjaga.

Määruskaebuse tähtaegne esitamine ringkonnakohtule sõltub KrMS § 387 lg 2 kohaselt eeskätt asjaolust, millal said kahtlustatav ja tema kaitsja teada või pidid teada saada vahi alla võtmise määrusest.⁵⁴ Kohtupraktika kohaselt on kahtlustatavat võimalik vahistada üksnes kohtuniku kirjalikult vormistatud ja allkirjastatud määruse alusel ning vahistamise määruse resolutsiooni kuulutamine enne nendele nõuetele vastava määruse tegemist ei ole korrektne.⁵⁵

Seega ei saa vahistamise määrusest teatavakstegemiseks KrMS § 387 lg 2 mõttes lugeda üksnes määruse resolutsiooni kuulutamist kohtuistungil kahtlustatava ja kaitsja juuresolekul. Nimelt peab kahtlustataval ja kaitsjal olema võimalus tutvuda kaebeõiguse realiseerimiseks määruse terviksisuga, mistõttu tuleb määruskaebuse esitamise tähtaega arvutada alates päevast, mil kahtlustatav ja kaitsja said teada või pidid teada saada eeluurimiskohtuniku kirjalikult vormistatud ja põhistatud määrusest.⁵⁶

Samuti, kui kahtlustatav ei valda eesti keelt, tuleb vahistamismäärusest teadasaamise hetkeks lugeda KrMS § 387 lg 2 mõttes hetke, mil kahtlustataval oli võimalus tutvuda tõlke ärakirjaga. Seda põhjusel, et sellest hetkest on kahtlustataval võimalus tutvuda määruse terviktekstiga endale arusaadavas keeles ning kasutada tõhusalt kaebeõigust ja end kaitsta.

Kui aga kaitsja esitab määruskaebuse juba enne seda, kui kahtlustatav sai vahistamismääruse tõlkega tutvuda, siis see ei välista kaebuse tähtaegsena käsitamist. Kriminaalmenetluse seadustik ei piira ega välista kaitsja õigust esitada kahtlustatava esindajana määruskaebus kuni kaebetähtaja lõpuni, mis on KrMS § 387 lg 2 alusel arvestatud alates päevast, mil kahtlustatav sai või pidi saada kohtumäärusest teada, seda sõltumata sellest, millal sai või pidi saada määrusest teada kaitsja. Erinevatel asjaoludel (nt määruse tõlkimise vajaduse tõttu) võivad kahtlustatava ja kaitsja kaebetähtajad hakata kulgema ja seega ka lõppeda erineval ajal. Siiski ei ole kahtlustatav ja teda esindav kaitsja käsitatavad teineteisest täiesti lahutatud ja absoluutselt eraldiseisvate menetlusosalistena. Seetõttu ei saa kaitsja määruskaebust, mis on esitatud kahtlustatava puhul kulgenud kaebetähtaja jooksul, lugeda mittetähtaegseks põhjendusega, et kaitsja puhul kulgema hakanud kaebetähtaeg on juba möödas.⁵⁷

Määruses nr [3-1-1-99-16](#) selgitas kriminaalkolleegium, et KrMS § 387 lg-test 1 ja 2 nähtub, et üldjuhul on kriminaalmenetluses kohtumääruseid võimalik vaidlustada 15 päeva jooksul ning kümnepäevane kaebetähtaeg on erand. Ringkonnakohtu määruse puhul, millega jäetakse muutmata maakohtu vahistamismäärus, ei ole tegemist vahistamismäärusega KrMS § 387 lg 2 tähenduses, mille vaidlustamiseks tuleb määruskaebus esitada kümne päeva jooksul. Juhul, kui esitatakse kaebus ringkonnakohtu määrusele, millega jäeti maakohtu määrus muutmata, ei ole

⁵⁴ Samas, p 6.

⁵⁵ RKKKm 01.12.2016, [3-1-1-99-16](#), p 7.

⁵⁶ RKKKm 31.03.2017, [3-1-1-8-17](#), p 8.

⁵⁷ Samas, p 9.

lühema edasikaebetähtaja kohaldamine põhjendatud ja lähtuda tuleb KrMS § 387 lg-s 1 sätestatud edasikaebekorrast.⁵⁸

5.2. Määruskaebuse tähtaeg hüpoteegi kohaldamise määruse peale

Määruses nr [1-17-7210/11](#) selgitas kriminaalkolleegium, et maakohtu määrus, millega kohaldatakse TsMS §-s 378 ette nähtud hagi tagamise abinõusid, on vaidlustatav KrMS § 387 lg 2 p-s 1 sätestatud korras, s.o 10 päeva jooksul alates sellest, kui isik sai määrusest teada või pidi teada saama. KrMS § 141⁴ lg 2 kohaselt järgitakse hagi tagamise abinõude kohaldamisel vara arestimist reguleeriva KrMS § 142 korda. Eeltoodust tulenevalt rakendub vastavat korda järgides tehtud määrusele ka vara arestimise määruse vaidlustamise reeglistik KrMS § 387 lg 2 ja § 390 lg 4 tähenduses, sest hagi tagamise abinõu kohaldamist ei ole võimalik vaadelda eraldi selle vaidlustamise korra.⁵⁹

5.3. Määruskaebuse tähtaeg vara arestimise määruse peale

Määruses nr [1-17-4754/16](#) selgitas kriminaalkolleegium, kuidas toimub vara arestimismääruse tutvustamine ja kuidas sellest johtuvalt tuleb arvutada vara arestimise vaidlustamise tähtaega määruskaebemenetluses KrMS § 387 lg 2 reeglite kohaselt, s.o kümne päeva jooksul alates päevast, mil isik sai vaidlustatavast määrusest teada või pidi teada saama.

KrMS § 142 lg 5 kohaselt tutvustatakse vara arestimise määrust viivitamata isikule, kelle vara arestitakse, või tema täisealisele perekonnaliikmele või kui arestitakse juriidilise isiku vara, siis tema esindajale, mille kohta võetakse temalt määrusele allkiri. Kui allkirja võtmine ei ole võimalik, siis edastatakse määrus isikule, kelle vara arestitakse, või arestitava vara omanikuks oleva juriidilise isiku esindajale. Seega eristab seadus määruse tutvustamist ja selle võimatuse korral määruse isikule edastamist. Vara arestimise määruse tutvustamine toimub üldjuhul uurimisasutuses. Kui määrust on isikule tutvustatud, on ta sellest teada saanud KrMS § 387 lg 2 tähenduses.⁶⁰

⁵⁸ RKKKm 01.12.2016, [3-1-1-99-16](#), p 10 jj.

⁵⁹ RKKKm 20.12.2017, [1-17-7210/11](#), p 7.

⁶⁰ RKKKm 10.11.2017, [1-17-4754/16](#), p-d 10.1 ja 10.2.

6. KRIMINAALMENETLUSE TÄHTAJAD RAHVUSVAHELISE KOOSTÖÖ PUHUL

Määruses nr [3-1-1-97-16](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui EL-i liikmesriik on pöördunud teise liikmesriigi poole õigusabi saamiseks Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise kriminaalasjades vastastikuse õigusabi konventsiooni alusel, siis tuleb EL-i liikmesriigi esitatud taotlust käsitada konventsiooni alusel esitatud abistamistaotlusena, mille täitmisel lähtutakse kriminaalmenetluse seadustikust (KrMS § 463 lg 1). Kuivõrd aga abistamistaotluse täitmisel ei ole ette nähtud vara arestimise määruse vaidlustamise erikorda, tuleb lähtuda KrMS § 387 lg 2 punktis 1 sätestatud kümnepäevasest kaebetähtajast.⁶¹

⁶¹ RKKKm 21.04.2017, [3-1-1-97-16](#), p-d 10–11.

7. RIIGI ÕIGUSABI TASU TAOTLUSE ESITAMISE TÄHTAEG

Määruses nr [3-1-1-63-15](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui e-toimiku tehnilise probleemi tõttu ei ole võimalik tasutaotlust 10-päevase tähtaja jooksul esitada, siis loetakse taotlus õigel ajal esitatuks juhul, kui seda tehakse esimesel võimalusel pärast tehnilise takistuse äralangemist.

Kolleegium selgitas, et ei ole välistatud, et tehniline probleem tasutaotluse e-toimiku kaudu esitamiseks kõrvaldatakse pärast määruskaebuse ringkonnakohtus lahendamise 10-päevase tähtaja möödumist (KrMS § 390 lg 3). Kuna justiitsministri 6. detsembri 2013. a määruse nr 39 „Riigi õigusabi osutaja määramiseks taotluse esitamise ning e-toimiku kaudu riigi õigusabi tasu ja kulude kindlaksmääramiseks dokumentide esitamise kord“ § 6 lg 2 teine lause nõuab igal juhul lõpuks tasutaotluse esitamist ka e-toimiku süsteemi kaudu, siis loetakse taotlus õigeaegseks ka siis, kui see on menetlejale edastatud esimesel võimalusel pärast tehnilise takistuse äralangemist.⁶²

Määruses nr [3-1-1-74-14](#) selgitas kriminaalkolleegium, et kui ringkonnakohus vaatab kriminaalasja läbi kirjalikus menetluses, määrates tähtaja, mille jooksul apellatsioonimenetluse pooled võivad kohtule oma seisukohti esitada, ja otsuse avalikult teatavastegemise aja, tuleb ringkonnakohtul tähtaja määramisel lähtuda Riigikohtu varem väljendatud seisukohast, mille kohaselt on kohtu nõupidamistuppa siirdumise ajaga võrdsustatav KrMS § 352 lg 2 teise lause (kehtivas seaduses KrMS § 352 lg 2 p 2) alusel kindlaks määratud tähtaeg. Pärast seda tähtaega esitatud taotlus tuleb üldjuhul jätta läbi vaatamata.⁶³ Vastavat põhimõtet peab ringkonnakohus selgelt väljendama ka määruse tekstis, viidates üheselt sellele, et tegemist on ka kõigi taotluste, sh riigi õigusabi tasu taotluse esitamise tähtajaga.⁶⁴

⁶² RKKKm 30.06.2015, [3-1-1-63-15](#), p 14.

⁶³ RKKKm 01.11.2013, [3-1-1-89-13](#), p 17.

⁶⁴ RKKKm 02.12.2014, [3-1-1-74-14](#), p 11.

8. SÜÜTEOMENETLUSES TEKITATUD KAHJU HÜVITAMINE

Määrustes nr [1-17-2629/58](#) ja nr [3-1-1-100-16](#) selgitas kriminaalkolleegium, millist tähtaega järgides tuleb kahju hüvitamise taotlus süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seaduse (SKHS) § 21 lg 1 alusel ringkonnakohtule esitada⁶⁵. SKHS § 21 lg 3 kohaselt võib sama paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud taotluse esitada kuue kuu jooksul maakohtu lahendi kuulutamisest arvates. Kuna taotluse esitamise tähtaeg tuleneb *expressis verbis* süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise seadusest, ei ole põhjust lähtuda kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud apellatsiooni ja määruskaebuse esitamiseks sätestatud tähtaegadest. Seejuures tuleb SKHS § 21 lg-s 3 märgitud tähtaja kulgemist arvutada kuupäevast, mil kohus pärast resolutiivosa kuulutamist teeb kättesaadavaks põhjendustega tervikotsuse.⁶⁶

Seejuures võib kohus tulenevalt määruses nr [1-19-9021/14](#) selgitatust anda hinnangu muu hulgas süüteomenetluses tekitatud kahju hüvitamise taotluse tähtaegsusele ja teha selle kohta uue otsustuse kaebuse piiridest sõltumata.⁶⁷

Määruses [1-20-2611/12](#) selgitas kriminaalkolleegium, et SKHS § 21 lg-d 1 ja 4 võimaldavad hüvitistaotluse esitada tagantjärele ringkonnakohtule või prokuratuurile ainult siis, kui taotlus jäeti varem esitamata mõjuval põhjusel. Seega on kahju hüvitamise taotluse lahendamine seatud sõltuvusse sellest, kas kahjuhüvitist taotletakse õigel ajal. Isik peab üldjuhul arvestama juba ette võimalusega, et tema suhtes võidakse teha selline otsustus, mis annab talle aluse nõuda süüteomenetlusega tekitatud kahju hüvitamist. Ainult erandlikel juhtudel saab kahju hüvitamist taotleda hiljem. Kui taotlust kahju hüvitamiseks pole esitatud õigel ajal ning puudub ka mõjuv põhjus tähtaja ennistamiseks, tuleb see taotlus jätta läbi vaatamata (SKHS § 13 lg 2 ls 2).⁶⁸

SKHS § 21 mõistes võib mõjuv põhjus olla see, kui määratud kaitsja pole täitnud oma kohustusi piisava hoolega, jättes vahistamisega tekitatud kahju hüvitamise taotluse õigel ajal maakohtule esitamata.⁶⁹ Määruses [1-19-9021/14](#) selgitas kriminaalkolleegium aga täiendavalt, et riigi õigusabi korras määratud kaitsja hooldsuskohustuse rikkumine võib olla mõjuvaks põhjuseks SKHS § 21 mõistes, kuid mitte alati. Isiku õigused võivad olla tõhusalt kaitstud, kui tal on võimalik nõuda advokaadi tegematajätmise tõttu tekkinud kahju hüvitamist advokaadilt ja advokaadibüroo pidajalt advokatuuriseaduse § 47 alusel ning puuduvad erandlikud asjaolud, mis välistaks isiku võimaluse oma õigusi ise piisavalt kaitsta.⁷⁰

⁶⁵ RKKKm 18.12.2020, [1-19-9021/14](#) p-s 17 selgitas kriminaalkolleegium, et kui kahju tekib maakohtu menetluse järel, tuleb ringkonnakohtule taotluse esitamisel tugineda analoogia korras SKHS § 18 lg-le 1.

⁶⁶ RKKKm 30.11.2016, [3-1-1-100-16](#), p 12 ja RKKKm 05.10.2018, [1-17-2629/58](#), p-d 14–15.

⁶⁷ RKKKm 18.12.2020, [1-19-9021/14](#), p-d 21–22.

⁶⁸ RKKKm 13.11.2020, [1-20-2611/12](#), p 14.

⁶⁹ Samas, p 16.

⁷⁰ RKKKm 18.12.2020, [1-19-9021/14](#), p 19.